

Andrzej F. Dziuba

"Spowiednik wobec problemów społecznych", Tadeusz Borutka, Kraków 2006 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 45/2, 203-206

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

usystematyzować. Można bowiem sądzić, iż byłby to niezwykle interesujący oraz nowatorski zarys, a w wielu tematach już jest w miarę zwarty i systematycznie opracowany (np. sumienie). Znakomicie świadczy o tym fragment w zbiorowym opracowaniu *Powołanie chrześcijańskie*, w którym odegrał znaczącą rolę twórczą i zarazem inspirującą. Trzeba stwierdzić, że w obrazie J. Wójcika spuścizna naukowa ks. prof. S. Rosika prezentuje znakomity styl, jasność sformułowań i nowoczesne rozeznanie omawianych zagadnień.

Na kartach prezentowanego studium Lubelskiego Teologa jasno wybrzmiewa ukierunkowanie zdecydowanie najpierw chrystocentryczne a dopiero na tym fundamencie personalistyczne. To właśnie prawda nowego człowieka w Chrystusie doświadczonym misterium paschalnym, zwłaszcza męki i zmartwychwstania. Zresztą przecież wszystko ma swe ostateczne ukierunkowanie ku człowiekowi i Bogu ale w Chrystusie. Jest jednocześnie coraz wyraźniejsza świadomość integralnej wizji antropologii filozoficznej i teologicznej, która ma wyrazy osobowe oraz społeczne i wspólnotowe. Autorce udało się uchwycić i dość dobrze usystematyzować oraz ukazać te ważne i twórcze elementy, a to znacznie ułatwia ewentualną lekturę pism Księdza Profesora.

Interesujące wrażenie robi zgromadzona bibliografia i uaktualniona w stosunku do wcześniejszych, zwłaszcza podmiotowa i przedmiotowa odnosząca się do Księdza Prof. Seweryna Rosika. Szkoda, że w wykazie skrótów zakradły się nieścisłości i błędy.

Opracowanie doktor Joanny Wójcika stanowi ważny wkład w badania nad dziejami teologii moralnej w Polsce. Szkoda, że nie zamieszczono choćby schematycznego streszczenia w języku obcym. Wydaje się bowiem, że Profesor S. Rosik zasługuje na to, aby choćby sygnalnie poznano jego myśl i znakomity dorobek naukowy.

Bp Andrzej F. Dziuba

Ks. Tadeusz Borutka. *Spowiednik wobec problemów społecznych*. Wydawnictwo „Czuwajmy”. Kraków 2006, ss. 175.

Każdy człowiek z właściwie uformowanym sumieniem oraz odpowiedzialnie przeżywaną wolnością niesie w sobie m.in. naturalną zdolność wyborów oraz ocen moralnych. Poddawane są one ocenie moralnej, która ma charakter indykatorywny oraz wartościujący. Zatem jest to swoiste doświadczenie konfrontacji, która jest jednocześnie wyjątkowym doświadczeniem człowieczeństwa. Ta kategoria antropologiczna stanowi ważny wyraz ludzkiej, a raczej wręcz osobowej

i indywidualnej odpowiedzialności, choć jednocześnie jest ona także wpisana w kategorię społeczne.

W chrześcijaństwie staje się wyjątkowa i zarazem niepowtarzalna kategoria, tj. miłosierdzie, a jak chcą niektórzy miłość miłosierna. To doświadczenie jest realne twórczo i skutecznie tylko w Jezusie Chrystusie, wcielonym Synu Bożym, choć może przybierać różne formy, znamiona i przejawy twórcze. Szczególną jednak jest posługa sakramentu pokuty i pojednania, spełniana w Kościele i przez Kościół. Zatem jest to urzędowe, z mandatu Kościoła spełnianie dzieła przebaczenia grzechów, w dziele owocnego jednania z Bogiem, ludźmi i sobą samym.

W literaturze teologicznej jawi się niezbyt wiele materiałów, które bezpośrednio dotyczą sakramentu pokuty w jego kontekście oraz zaangażowaniu społecznym. Obok materiałów ściśle teologicznych jawią się także pewne bardziej praktyczne pomoce dla spowiedników. W ten nurt wpisuje się najnowsza publikacja ks. prof. dra hab. Tadeusza Borutki z Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Jest on autorem wielu książek (m.in. *Pokój w nauczaniu Jana Pawła II*. Sosnowiec 1991; *Cywilizacja miłości*, Kraków 1994; *Zadania społeczne laikatu*. Bielsko-Biała 1996; *Spoleczne nauczanie Kościoła. Teoria i zastosowanie*, Kraków 2004) i wybitnym specjalistą w zakresie katolickiej nauki społecznej.

Całość książki otwiera słowo wstępne ks. prof. dr hab. Pawła Góralczyka SAC (s. 5-9). Z kolei sam autor zamieścił wprowadzenie (s. 11-12) oraz wstęp (s. 13).

Oczywistym jest, że sprawy społeczne należą do misji Kościoła i zadń pasterskich jego pasterzy. Przy tym należy jednak uwzględnić współczesną sytuację społeczną. Mimo różnych sugestii ciągle aktualna jest tęsknota za Bogiem. Oczywiście, jednocześnie wskazano na zło grzechu, wskazując że jest to odwrócenie się od Boga i krzywda wyrządzana człowiekowi. W tym kontekście nie pominięto problematyki grzechu społecznego.

Ks. T. Borutka w następnych punktach przypomina, że Jezus Chrystus jest ostatecznym sprawcą nowego porządku w człowieku i w świecie. Jego zbawcze dzieło ma także znamię odkupieńczego wyzwolenia. To ostatnie ma duchowy charakter. Różnorakie są owoce zbawczego dzieła Chrystusa, ale przede wszystkim uczestniczy w nim człowiek. Jednak wielokrotnie obraz współczesnego człowieka wskazuje na konieczność zmiany dotychczasowego życia.

Ostatecznym szafarzem – przypomina autor – sakramentu pokuty jest kapłan. Oczywiście ważne jest tutaj formowanie sumienia penitentów. W tym sakramencie nie można zapomnieć o zachowaniu miłości i sprawiedliwości. Ważny szczególnie jest obowiązek realizacji przykazania miłości Boga i bliźniego. Nie można zapomnieć o miłości społecznej. Ważnym jest priorytet miłości (miłosierdzia) przed sprawiedliwością. Zresztą każdy człowiek ma prawo do sprawiedliwości i miłości.

Krakowski Profesor przypomina o pilnej potrzebie ludzkiej solidarności.

U fundamentów tkwi jednak konieczność poszanowania godności każdej osoby ludzkiej. Dobrze, że wyartykułowano prawa i obowiązki człowieka. Jakby bardziej szczegółowymi kwestiami są m.in., problemy małżeństwa i rodziny czy troska o jakość życia społecznego, właściwy rozwój gospodarczy czy kwestie ochrony środowiska naturalnego.

Współcześnie proponowanych jest wiele modeli kulturowych. Bardzo szczegółowym zagadnieniem jest kwestia mowy ludzkiej. Ważnym natomiast jest wychowywanie do świadectwa. Choć bycie świadkiem nie jest łatwe. To dotyczy m.in. głoszenia Chrystusa dzisiaj, a w tym miłości. Zresztą ciągle aktualnym pozostaje pytanie, na czym polega świadectwo?

Ważnym jest zgodność wiary i uczynków – przypomina ks. prof. T. Borutka. To pytanie o świadectwo ludzi wierzących, które winno przybierać formę indywidualnej działalności apostołskiej, choć nie pomija i apostołatu zespołowego. Tutaj można przytoczyć wiele konkretnych wskazań, zwłaszcza wynikających z praktycznych doświadczeń. W końcu wskazano jeszcze na kwestię nałożenia stosownej pokuty.

Całość treściową zamyka zakończenie (s. 162-163).

Zamieszczona z kolei bibliografia, podzielona została na źródła, dokumenty papieskie, inne dokumenty i literaturę (s. 164-173). Książkę zamyka spis treści (s. 174-175).

Współcześnie problematyka społeczna jest coraz bardziej uświadamiana także w płaszczyźnie osobowego życia moralnego. Zatem jest uświadamiana, jako kategoria, która poddawana jest także władzy kluczy w Kościele. Jest obecna w sakramencie pokuty i pojednania, tak po stronie penitenta jak i spowiednika. Mając na względzie tego ostatniego autor wprost stwierdza wprowadzeniu: *Niniejsze opracowanie stanowi pomoc nie tylko dla kapłanów-spowiedników, ale także dla alumnów, którzy mają starać się o dobre przygotowanie do odpowiedzialnego i gorliwego pełnienia tej najpiękniejszej i jednocześnie najtrudniejszej posługi w Kościele Chrystusowym* (s. 12).

Z kolei ks. T. Borutka jeszcze dodaje we wstępie: *Kapłan, który chce w kwestiach społecznych kompetentnie zabierać w konfesjonale głos, musi nie tylko znać uwarunkowania psychologiczne, ale przede wszystkim być dobrze zorientowanym w zakresie złożonej problematyki socjalnej. Musi sam być świadomy sytuacji społecznej, dostrzegać ją, umiejętnie oceniać i stawiać diagnozę jej poprawy. W związku z tym uzasadnioną okazuje się prośba podjęcia refleksji na temat zadań i obowiązków w kwestiach społecznych kapłana-spowiednika. Jest to sprawa aktualna i wymagająca naukowej refleksji* (s. 13).

Wydaje się, że propozycja Krakowskiego Profesora jest interesującą odpowiedzią na wyżej wspomniany postulat. Dotknięto wiele ogólnych i szczegółowych kwestii, które można spotkać w konfesjonale. Warto także widzieć je w kontekście różnych okazjonalnych spotkań czy rozmów. Naturalnie, że mogą tutaj jawić się

pytania, dlaczego nie poruszono takich czy innych kwestii. Można sądzić, że ogólne wskazania mogą być także pomocne w bardziej szczegółowych aplikacjach.

Ważnym atutem książki jest obfite odwoływanie się do nauczania biblijnego oraz Kościoła, a zwłaszcza J a n a P a w ł a II. Trzeba dodać, mając na względzie inne publikacje, iż autor zna je w stopniu wyjątkowo szerokim. Zresztą jest jego gorącym i kompetentnym propagatorem. Zwłaszcza odwoływanie się do Pisma św. czyni książkę bardziej przystępną i komunikatywną. Wskazania na społeczne treści biblijne będzie mieć zapewne także znaczenie w całym odbiorze mszalne Liturgii Słowa.

Interesująca i bardzo twórcza jest zestawiona bibliografia, tak w płaszczyźnie źródłowej jak i bibliograficznej. Szkoda, że nie umieszczono w niej wszystkich pozycji z przypisów czy tekstu (s. 16, 37, 55, 75, 139). W tekście nie występują skróty dokumentów Soboru Watykańskiego II, chyba, że z założenia przyjmuje się ich znajomość. Pytania budzą niekonsekwencje w opisach bibliograficznych (np. „Ateneum Kapłańskie” czy „Nauczanie papieskie”). To pewne wymagania formalne, ale godne uwagi, gdyż także wpisują się w całość prezentowanej książki.

Trzeba z uznaniem powitać pojawienie się pracy ks. T. B o r u c k i, profesora Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie i jednocześnie wybitnego znawcę katolickiej nauki społecznej oraz społecznego przepowiadania Vaticanum II oraz papieży XX wieku, a szczególnie J a n a P a w ł a II. Stanowi ona ważny znak w procesie posługi katolickiej nauki społecznej w konfesjonale, a w dalszej perspektywie wobec konkretnych osób oraz różnych społeczności, wspólnot i organizacji. Owo natchylenie społeczne jest oczekiwane w całym Kościele powszechnym. Zresztą współczesna rzeczywistość stawia tutaj zupełnie nowe wymagania, czasem wręcz zaskakujące, które winny z czasem być poddane bardziej systematycznej i szczegółowej analizie teologicznej, zwłaszcza z pozycji teologii moralnej. Omawiana propozycja studyjna dotyczy ważnego wycinka życia osobowego i społecznego chrześcijan. Należy wyrazić nadzieję, iż praca ta będzie ważną i praktyczną pomocą w tych procesach, w których życie społeczne stawia konkretne wymagania etyczno-moralne.

Bp Andrzej F. Dziuba

Confitemini Domino, quoniam bonus, Księga Pamiątkowa dedykowana śp. Księdzu profesorowi Adamowi Durakowi SDB (1949-2005), red. ks. Jacek Nowak, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2007, ss. 575.

Przed dwoma laty (24 czerwca 2005) niespodziewanie odszedł do Pana ks. prof. dr hab. Adam D u r a k, salezjanin, pracownik naukowo-dydaktyczny Wydziału